

Οι δυο Δημοκρατίες

Του Νικόλα Σεβαστάκη

Στη σκανδαλισμένη φιλολογία περί ανομίας, εκφυλισμένου ασύλου και αυθαίρετων μειοψηφιών, σε πλείστα από όσα ειπώθηκαν και γράφτηκαν από δημόσιους αναλυτές, ακαδημαϊκούς δασκάλους και πολιτικούς, διαπιστώνει κανείς κάτι πολύ ανησυχητικό: ότι στη σημερινή θεσμική ρητορεία ανακυκλώνονται διαθέσεις, συναισθήματα και ιδίως τρόποι σκέψης που ανάγονται στην πολιτική κουλτούρα των αστικών ολιγαρχιών του 19ου αιώνα. Σαν να αναγκαζόμαστε να υποστούμε ένα παράξενο ταξίδι στο χρόνο για να δανειστούμε έννοιες και πρακτικές από τους βραβευμένους στοχαστές της εποχής της Παλινόρθωσης, τις διακηρύξεις ενός Γκιζό ή τις κοινοβουλευτικές ομιλίες ενός Αδόλφου Θιέρσου για να βρούμε πηγές έμπνευσης για την έξοδο από τα εγχώρια «μεταπολιτευτικά ταμπού» (κατά την έκφραση της *Καθημερινής*).

Οι πένθιμες κωδωνοκρουσίες για τις υπερβολές και τις καταχρήσεις της δημοκρατίας αντηχούν εντυπωσιακά όμοιες σε μεγάλο βάθος χρόνου. Η εύτακτη πολιτεία ως κυριαρχία των πεφωτισμένων, ικανών και λογικών ατόμων (*souveraineté de la Raison*) συνδέεται, εκ νέου, με το υπόδειγμα της μοναδικής «ορθής διακυβέρνησης». Σε αυτή τη διακυβέρνηση, εννοείται, τον πρώτο και τελευταίο λόγο πρέπει να έχουν οι αντίστοιχες προικισμένες μερίδες του έθνους, οι φορείς της εκάστοτε αριστείας. Οτιδήποτε θολώνει αυτή την πρότυπη κατανομή των ικανοτήτων και των αξιωματών στιγματίζεται αυτόματα ως αταξία και αρχαϊσμός. Έτσι ακριβώς και στη ρητορική περί της κατάχρησης του ακαδημαϊκού ασύλου είναι προφανής η αντίληψη ότι «η ελεύθερη συζήτηση των ιδεών» δεν πρέπει να έχει σχέση με μορφές πολιτικής δραστηριότητας ούτε με την ανάδειξη κοινωνικών προβλημάτων ευρύτερου ενδιαφέροντος. Κατά παρόμοιο τρόπο μια πολιτιστική εκδήλωση σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται να διαταράσσεται για να βγει από την αφάνεια λχ. ένα κοινωνικό ζήτημα, ένα θέμα εργασιακών σχέσεων, απολύσεων κλπ. Η κοσμιότητα της κουλτούρας δεν είναι δυνατό να εμπλέκεται σε υποθέσεις για τις οποίες οι επαγγελματίες της είναι αναρμόδιοι και απληροφόρητοι.

Κατά το πνεύμα αυτό, υπεύθυνη διαγωγή σημαίνει απλά ο καθένας να κοιτάζει τη δουλειά του, να ανταποκρίνεται στα λειτουργικά του καθήκοντα, να προστατεύει αποτελεσματικά τον περίβολό του από τα παράσιτα που εγείρουν πάντοτε «άκαιρα» ερωτήματα και ενίοτε δίνουν και απλοϊκές απαντήσεις.

«Η δημοκρατική πολιτεία είναι η κυβέρνηση που μας διαιρεί λιγότερο» έλεγε ο Θιέρσος έπειτα από την Επανάσταση του 1848. Και αυτό φαίνεται να είναι το υπόδειγμα δημοκρατίας για πολλούς από τους σχολιαστές του ελληνικού προβλήματος. Η πεποίθηση δηλαδή ότι στη θέση της δημοκρατίας των συγκρούσεων πρέπει να στερεωθεί, για άγνωστο χρόνο, το καθεστώς της μη διαίρεσης, της άνευρης διαβούλευσης επί αληθειών οι οποίες έχουν προεπιλεγεί αλλού: στις συνεδριάσεις κάποιας επιτροπής σοφών, σε άτυπες ομάδες εργασίας, σε νυχτερινές τηλεδιασκέψεις με θέμα την ηγεσία ή σε σεμινάρια διαχείρισης κρίσεων. Η εξαίσια ολιγαρχική ατμόσφαιρα βρίσκει εξάλλου το κατάλληλο περιβάλλον για να αναπτυχθεί. Η θέση ότι το κράτος έκτακτης ανάγκης δικαιολογεί την περικοπή των περιττών κινήσεων και των αδόκιμων μορφών αμφισβήτησης είναι πλέον το κοινό *credo* των ελίτ. Όταν

ολόκληρη Βόρειος Αφρική συγκλονίζεται από την επιστροφή των μαζών στο προσκήνιο, από μια πραγματική δημοκρατική επανάσταση, ο οίκος αξιολόγησης Moody's εκφράζει τις ανησυχίες του ότι οι πιθανές παραχωρήσεις των τυραννίσκων προς το λαό θα «βλάψουν τη δημοσιονομική σταθερότητα και τα προγράμματα εξυγίανσης και εκσυγχρονισμού» της οικονομίας της Τυνησίας ή της Αιγύπτου. Η δημοσιονομική σταθερότητα, η πολιτική αυτοσυγκράτηση, η ανάσχεση και εν τέλει η στενή επιτήρηση της λαϊκής δημοκρατικής δυναμικής αποτελούν την τελευταία λέξη των αγορών και των κυβερνήσεών τους.

Ωστόσο, θα έλεγε κανείς ότι η ανησυχία των κάθε λογής αξιολογητών είναι ένα σημάδι ότι η δημοκρατία δεν είναι μια παγωμένη μορφή κυριαρχίας, δεν είναι μια ενιαία και απολιθωμένη υπόσταση αλλά η κίνηση των υποσχέσεών της μέσα στο χρόνο των ανθρώπων και των πρακτικών τους. Και, από μια άποψη, η επαναφορά της παλιάς ολιγαρχικής «κρατικής σκοπιμότητας» είναι ένδειξη αυξημένης αμηχανίας και νευρικότητας. Τι άλλο από αμηχανία και εκνευρισμό φανερώνει η συχνή καταφυγή των «φιλελεύθερων» στη μηχανιστική γλώσσα της λογικοϊστορικής αναγκαιότητας, σε έναν Λόγο της Ιστορίας ο οποίος βεβαίως πρέπει να γνωρίζει καλύτερα από όλους μας τον φυσικό προορισμό μας επί της Γης;

Από τη στιγμή που μια ελίτ για να δικαιώσει τις επιλογές της επαναλαμβάνει διαρκώς και μονότονα τη λέξη «αναγκαίο» και «αναγκαιότητα» έχει μεταβληθεί ήδη σε Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ εποχής Μπρέζνιεφ. Πόσο μάλλον που, όπως λένε οι ίδιοι άνθρωποι, βρισκόμαστε στην τελευταία σοβιετική κοινωνία της Ευρώπης.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Αυγή στις 6 Φεβρουαρίου του 2011.